

Programma Duurzaamheid Waddeneilanden 2015

Inleiding

De gemeenteraden van de Waddeneilanden hebben in 2007 de ambitie uitgesproken om in 2020 zelfvoorzienend te zijn op het gebied van energie en water. Dit is bekrachtigd door vijf raadsbesluiten die in de vijf gemeenteraden van de Waddeneilanden genomen zijn. Er zijn verschillende dingen uitgevoerd (DE Teams, subsidieregelingen om energiebesparende investeringen te doen, energiecoöperaties zijn opgericht) en er zijn veel zaken in gang gezet. Maar er moet nog veel gebeuren in een vrij korte periode om in 2020 zelfvoorzienend te zijn. In 2014 en 2015 moeten eiland-breed vijf gemeenteraden besluiten nemen die de haalbaarheid van deze ambitie blijven ondersteunen of die de haalbaarheid van de ambitie 2020 loslaten en temporiseren. Met dit programma steken wij in op eerste optie en met het vasthouden van de ambitie om in 2020 vijf Waddeneilanden te hebben die zelfvoorzienend zijn op gebied van energie en water.

Kader

Het voorliggende programma voor 2015 is geschreven vanuit deze duurzaamheidsambitie met als doel om gezamenlijk een aantal concrete stappen in 2015 te maken die onze duurzaamheidsambitie dichterbij brengen. De projecten uit dit jaarplan worden ook meegenomen in de vorming van de gemeentelijke collegeprogramma's voor de periode 2014-2017.

Hoe breed pakken we duurzaamheid op?

Onze ervaring is dat duurzaamheid verder gaat dan alleen energie en water. Je kunt duurzaamheid uitrekken tot aan leefbaarheid. Van belang is dan de breedte van het begrip duurzaamheid te bepalen in dit programma.

Duurzaamheid en energiebesparing komen terug in gebouwenbeheer, ruimtelijke ordening, woningbouw, civiele werken en de ruimtelijke inrichting. Het raakt ook communicatie en onze bedrijfsvoering. Wij moeten ervoor zorgen dat we onze collegae van de genoemde disciplines meenemen in de geformuleerde ambities. Dit gebeurt al maar kan nog beter.

In dit programma pakken we duurzaamheid alleen op vanuit energie- en waterbesparing.

Leeswijzer

In dit programma worden alleen de projecten genoemd die we eiland-breed oppakken. Daarnaast voert elk eiland zelf duurzaamheidsprojecten uit. Wij houden elkaar hiervan op de hoogte maar die projecten staan niet in dit programma.

Hierna volgen drie inhoudelijke hoofdstukken over de stand van zaken tot nu toe, over het programma 2015 en de doorkijk tot 2020. We focussen op 2015 maar houden de context (tot 2015 en na 2020) daarbij wel in het achterhoofd. Bij elk project voor 2015 wordt aangegeven hoe de organisatie, formatie en financiële dekking geregeld is. Dus wat is nodig om een bepaald project uit te voeren. Als laatste is een overzichtstabel toegevoegd waarin alle projecten voor 2015 benoemd staan met daarbij relevante informatie. Dus het programma 2015 in één oogopslag.

Stand van zaken mei 2014

Hieronder worden de projecten genoemd waar we in 2014 gezamenlijk mee bezig zijn op het gebied van duurzaamheid en die een vervolg kunnen krijgen in 2015. Deze informatie is relevant voor het programma 2015 omdat sommige projecten die nu in gang gezet zijn een vervolg in de komende jaren kunnen krijgen.

- PV op publieke daken

Op de vier Friese Waddeneilanden worden in principe (omdat nog niet geheel duidelijk is of het ook daadwerkelijk mogelijk is om die op een publiek dak te leggen, LvT 29 april 2014) op elk eiland PV-panelen gelegd op het dak van een publiek gebouw.

Actie: De PV panelen liggen voor 1 oktober a.s. op het dak van één gebouw per gemeente.

Dit project wordt tot € 30.000 per Friese gemeente gefinancierd uit het pMJP project Duurzame Waddeneilanden.

- Energieloket

De gemeente Texel beschikt al enkele jaren naar grote tevredenheid over een energieloket. Dit loopt tot en met september van dit jaar. Op de Friese Waddeneilanden is dit loket onlangs ook opengesteld. Dit loopt tm november van dit jaar.

Actie: Het energieloket wordt in juni en in september 2014 geëvalueerd.

Dit project wordt gefinancierd uit het pMJP project Duurzame Waddeneilanden tot november 2014.

- Subsidie isolatie particuliere woningen

Alle vijf gemeenten hebben een subsidieverordening die het aanbrengen van isolerende maatregelen in particuliere woningen stimuleert. Deze regeling is niet alleen interessant voor de eigenaren van de woningen maar is ook een meerwaarde voor de energieloketten op de eilanden. Het verlenen van subsidie geeft een positieve uitstraling voor de gemeente en zorgt ervoor dat het energieloket op deze positieve manier bekend wordt.

Actie: deze subsidieregeling voor de Friese Waddeneilanden loopt vanaf heden tot uiterlijk eind 2015 of is zoveel eerder klaar als het krediet van het betreffende eiland uitgeput is. Op Texel loopt deze regeling tot en met september van dit jaar.

Dit project wordt gefinancierd uit de ISV-3 middelen van de provincie Fryslân (50%) en de betreffende gemeenten (50%). Per gemeente heeft/stelt de gemeenteraad een krediet beschikbaar en door de provinciale cofinanciering wordt het door de raad beschikbare budget verdubbeld.

- Waterbesparing in de recreatieve sector

De aanpak van water loopt via de structuur van het Fries Bestuursakkoord Waterketen (Fbwk). Uit de waterfootprint die voor alle eilanden gemaakt is, blijkt dat vooral in de recreatieve sector veel water wordt gebruikt. Normaal wordt 120 liter per dag gebruikt, maar het recreatieve gebruik op de eilanden ligt op 190 liter per dag. Met het oog op een zelfstandige waterwinning en de gevolgen die een dergelijke winning kan hebben op de kwaliteit van natuur en landschap (verdroging en dergelijke), is een zorgvuldig gebruik in deze sector een absolute noodzaak. Binnen het proces van de waterfootprint is een doorberekening gemaakt voor een bedrijf op Terschelling. Gekeken is naar welke investeringen noodzakelijk zijn om op korte termijn tot waterbesparing te komen met minieme geldelijke en fysieke inspanningen. Daarbij valt te denken aan mengkranen, douchetimers en dergelijke. Gebleken is dat het doorvoeren van deze maatregelen al tot een significante daling van het watergebruik leidt en tot een meer geconcentreerde vuilwaterlast. In dit kader wordt op dit moment een factsheet opgesteld door studenten van de Hanzehogeschool in Groningen. Deze zal breed over de eilanden worden verspreid en gecommuniceerd worden. Mogelijk communicatief moment start rond augustus/september 2014.

Actie: De folders worden voor deze zomer verspreid op de eilanden.

Binnen de ze context is een pva geschreven dat systematisch uitgevoerd wordt. Financiering komt uit FBWK en uit pMJP-gelden.

- Elektrisch deelautoproject Terschelling

Het business plan gaat uit van een door de markt gefinancierd project, uitgaande van een voorbereidingsfase die mede gefinancierd wordt door de Provincie Fryslân en de gemeente Terschelling. De onzekerheden en het beperkte rendement in de uitvoeringsfase kunnen worden geaccepteerd in de verwachting dat deze demo veel leereffecten en positieve publiciteit zal opleveren waarmee vervolgpiloten elders succesvol uitgevoerd kunnen worden.

Het plan wordt uitgevoerd in drie fasen: voorbereiding in twee delen, introductiefase en exploitatie (met vervolg-uitrol).

Actie: De eerste auto's uit dit project zullen voor de zomer op Terschelling rijden.

Dit project wordt deels gefinancierd uit door ondernemers, de pMJP-gelden en de gemeente Terschelling.

Programma 2015

Onderdelen uit het programma 2015 zijn of worden dit jaar in gang gezet om in 2015 over te kunnen besluiten, te realiseren of een vervolg te geven. Het programma 2015 is dus heel concreet.

Om in 2020 zelfvoorzienend te zijn, moeten er snel grote stappen in gang gezet worden. Dit betekent dat naast een aantal concrete projecten in 2015 ook bestuursbesluiten genomen moeten worden die een grote impact voor de jaren daarna hebben (een voorbeeld hiervan is de discussie over grote windmolens) en dat er enkele algemene voorwaarden gesteld worden.

In zijn algemeenheid zijn de volgende voorwaarden van belang:

- Monitoring energie en watergebruik

Om te kunnen beoordelen hoe ver we zij zijn in onze ambitie om in 2020 zelfvoorzienend te zijn op gebied van energie en water, is het noodzakelijk om dit regelmatig te peilen. Dit betekent dat we overzichten maken van het energiegebruik in 2007, 2010 en 2013.

Deze gegevens zijn per eiland in het PHO Duurzaamheid van 21 mei 2014 beschikbaar.

Actie: elke gemeente zorgt voor een uitdraai van "Energie in Beeld" voor 2007, 2010 en 2013.

Proces: Uitdraaien per eiland voor 1 juni 2014 gereed.

GEBRUIKTE UITGANGS WAARDEN

Aardgas: 1m3:	8,51 kWh				
Zonne uren:	1.600				
Gebruikt paneel:	250 Wp				
Oppervlakte per paneel:	4 m2	OPBRENGST		Opp. Texel	463,3 km2
Aantal panelen 10 Ha:	24.390	9.561 MWh		Opp. Vlie	315,8 km2
Aantal panelen 5 Ha:	12.195	4.780 MWh		Opp. Schylge	674,0 km2
				Opp.	
Aantal panelen 2 Ha:	4.878	1.912 MWh		Ameland	268,5 km2
Rendement:	98%			Opp. Schier	199,1 km2
Wind vollast uren:	2.800				
Opbrengst 1 turbine 10					
Mw:	28.000 MWh				
Opbrengst 1 turbine 7,5					
Mw:	21.000 MWh				
Opbrengst 1 turbine 5					
Mw:	14.000 MWh				

BEWOONDE OMGEVING ENERGIE NEUTRAAL PER 2020

		WIND: VEREIST AANTAL WINDTURBINES				
		TEXEL	VLIELAND	SCHYLGE	AMELAND	SCHIERM
Opgewekt met windturbines:	10 MW	9,1	1,1	3,5	3,2	0,0
Opgewekt met windturbines:	7,5 Mw	12,1	1,5	4,7	4,3	0,0
Opgewekt met windturbines:	5,0 Mw	18,2	2,3	7,1	6,4	0,0
		PV: VEREIST AANTAL ZONNEWEIDES				
		TEXEL	VLIELAND	SCHYLE	AMELAND	SCHIER
Opgewekt met PV:	10 Ha	26,7	3,3	10,4	9,4	0,0
Opgewekt met PV:	5 Ha	53,3	6,6	20,8	18,9	0,0
Opgewekt met PV:	2 Ha	133,3	16,5	51,9	47,2	0,0

PV: % VAN HET LAND OPPERVLAK

TEXEL	VLIELAND	SCHYLE	AMELAND	SCHIER
0,6%	0,1%	0,2%	0,4%	0,0%

TOTAAL OP TE WEKKEN ELECTRICITEIT IN MW

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
TEXEL	257.513	260.488	265.566	261.224	260.412	254.853
VLIELAND	30.462	33.929	34.212	53.841	31.898	31.603
TERSCHELLING	93.264	98.689	102.035	100.705	100.359	99.283
AMELAND	93.942	94.179	96.283	97.033	95.740	90.163
SCHIERMONNIKOOG	0	0	0	0	0	0

ELECTRICITEIT GEBRUIK in Kwh

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
TEXEL	73.185.482	73.631.404	75.163.697	75.323.619	74.303.732	72.431.015
VLIELAND	8.989.343	9.632.154	9.558.485	9.155.749	9.165.274	8.735.832
TERSCHELLING	24.038.979	25.089.411	25.323.482	25.224.473	24.938.857	25.016.906
AMELAND	24.640.725	25.028.093	25.472.429	25.440.511	25.388.351	24.793.084
SCHIERMONNIKOOG	0	0	0	0	0	0

AARDGAS GEBRUIK UITGEDRUKT IN Kwh

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
TEXEL	184.327.664	186.856.206	190.401.880	185.900.065	186.107.947	182.421.637
VLIELAND	21.472.287	24.296.484	24.653.513	44.684.861	22.733.035	22.867.493
TERSCHELLING	69.224.842	73.600.012	76.711.038	75.480.058	75.420.496	74.265.851
AMELAND	69.301.168	69.150.413	70.811.063	71.592.307	70.351.208	65.369.778
SCHIERMONNIKOOG	0	0	0	0	0	0

AARDGAS GEBRUIK IN M3

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
TEXEL	21.660.125	21.957.251	22.373.899	21.844.896	21.869.324	21.436.150
VLIELAND	2.523.183	2.855.051	2.897.005	5.250.865	2.671.332	2.687.132
TERSCHELLING	8.134.529	8.648.650	9.014.223	8.869.572	8.862.573	8.726.892
AMELAND	8.143.498	8.125.783	8.320.924	8.412.727	8.266.887	7.681.525
SCHIERMONNIKOOG	0	0	0	0	0	0

- Grote stappen maken

Zeker is nu al dat we het niet redden met alleen stimulering van PV panelen, isolatiesubsidies voor woningen en bedrijven etc. We zullen daarnaast grote stappen moeten maken. Dit betekent dat we zwaar moeten inzetten op grote projecten (bijvoorbeeld: convenanten aangaan met woningbouwverenigingen, met partners voor PV in het vrije veld, duidelijkheid over wel/geen grote windmolens op de eilanden, mogelijke partners als Urgenda en Vitens opzoeken en binden etc.) en we dus ook strategische allianties moeten aangaan. Het opzetten en realiseren van grote projecten vereist langere voorbereidingstijd. In 2015 moet per eiland minimaal één groot project voor uitvoering in 2016 gereed gemaakt worden.

Voorbeeld van een groot project

De gemeente Ameland is bezig een zonnepark van 10 ha te realiseren en dit levert dan 6 MW op. 6 MW is 20% van de gemiddelde elektriciteitsbehoefte op Ameland per jaar.

De gemeente heeft het projectplan en de subsidieaanvraag WF zelf opgesteld en begeleid. Dit heeft zo'n 1.200 ambtelijke uren gekost tot en met vaststelling van de subsidie van het Waddenfonds (november 2013). Vanaf december 2013 tot en met april 2014 nog eens 500 uur en de verwachting is dat dit tot en met de realisering van het park nog zo'n 800 uur gaat kosten.

De verwachting is dat een dergelijk groot project zo'n 2.500 ambtelijke uren kost.

Dit is dus exclusief uren van eventuele partners en andere partijen.

De veerboten die van en naar de eilanden voeren, slurpen veel brandstof. Hier ligt wellicht een kans om een "groot project" te realiseren.

Proces: In PHO Duurzaamheid van augustus 2014 is per eiland minimaal één groot realistisch project benoemd, waarvan in 2015 het projectplan afgerond is en gereed is voor uitvoering in 2016.

Kosten, formatie en organisatie: Het maken van een projectomschrijving kan elk eiland zelf doen. Voor het maken van een projectplan kan indien gewenst Jacob Dijkstra (gemeente Ameland) ingeschakeld worden. In deze fase zijn er geen externe kosten. Een groot project uitvoeren op je eiland betekent automatisch dat je rekening moet houden met zo'n 2.500 uren binnen je ambtelijke organisatie.

- Duurzame energie in onze gemeentelijke organisaties

Een energieloket zorgt bijvoorbeeld ook voor interne bewustwording en deelname in energiebesparende projecten, adviezen etc. Naast de duurzaamheidsmedewerker worden ook de collegae meegenomen die zich bezig houden met energie, bouwzaken, bouwkundigen, beleids- en communicatiemedewerkers. Kortom een energieloket zorgt voor het vergroten van het duurzaamheidsdraagvlak en concreet handelen binnen onze eigen organisaties. Dit is iets wat we de komende jaren verder moeten uitbouwen. Dit betekent ook dat collegae van ons ingezet (uren) kunnen worden in projecten in het kader van onze duurzaamheidsambitie.

Proces: Aanspreekpunten duurzaamheid en Antoine Maartens (energieloket) nemen collegae mee in duurzaamheidsprojecten en kansen.

Kosten, formatie en organisatie: De kosten hiervan komen voor het grootste deel voor rekening van de eigen organisaties en een deel vanuit Antoine Maartens (Energienetwerk).

- Water

Ook op het gebied van water zijn de nodige vervolgstappen te zetten. Kort gezegd komen deze neer op monitoren van de genomen stappen via een monitoringsprogramma dat door de Hanzehogeschool uitgevoerd gaat worden. Aan de andere kant vraagt de aanpak van waterbesparing om een brede geïntegreerde aanpak. Het is daarom dat de waterketenpartners een gezamenlijk programma hebben opgesteld dat uitgaat van de waterketen als geheel. Thematisch wordt ingezet op:

Op basis van de problematiek van het water op de eilanden is een indeling te maken op basis van thema waarbinnen projecten kunnen vallen. Tevens zijn de projecten op hen beurt weer te categoriseren in uitvoerings- onderzoeks- en stimuleringsprojecten.

Watersysteem

Over het functioneren van het waterhuishoudkundige systeem op de eilanden in relatie tot bijvoorbeeld klimaatverandering, zeespiegelrijzing leven nog tal van vragen. Binnen verschillende programma's (klimaatprogramma's en deltaprogramma) wordt hier de nodige aandacht aan gegeven. Ook op meer detailniveau als het gaat om de verdamping van vegetaties op de eilanden en de verandering daarin (zie trends) liggen er nog kennislacunes. Onderzoeksprojecten zullen een nog beter inzicht moeten verschaffen in de werking van het eilander watersysteem.

Zelfvoorzienendheid

Niet alle eilanden zijn zelfvoorzienend als het gaat om (drink)water. Vlieland en Schiermonnikoog zijn dat wel. Terschelling en Ameland voor 1/3 gedeelte en Texel is in zijn geheel afhankelijk van drinkwater vanaf de vaste wal. De noodzaak en ambitie om geheel zelfvoorzienend te worden is bij Terschelling en Ameland duidelijk aanwezig. Drinkwaterbedrijf Vitens is al een aantal jaar met onderzoek bezig of (weer) een duurzame zelfstandige drinkwaterwinning op het eiland Terschelling mogelijk is. De perspectieven lijken gunstig. Met name leveringszekerheidsrisico's en kosten voor vervanging van Wadleidingen zijn de belangrijkste drijfveer. Voor Texel waar drinkwaterbedrijf PWN verantwoordelijk is voor de drinkwatervoorziening liggen de argumenten anders en is de ambitie om zelfvoorzienend te worden duidelijk minder aanwezig.

Waterbesparing en -hergebruik

Uiteraard ligt er een koppeling tussen zelfvoorzienendheid en waterbesparing- & hergebruik. Hoe meer je het drinkwaterverbruik en daarmee de vrijkomende flux afvalwater kan reduceren door het toepassen van besparing en hergebruik, hoe sneller je zelfvoorzienend zal kunnen zijn. Het Interreg project Cradle to Cradle islands heeft op kleine schaal duidelijk gemaakt dat er kansen liggen om de groei van het drinkwaterverbruik en afvalwaterproductie op de eilanden af te remmen, misschien zelfs wel te verminderen door het toepassen van innovatieve technieken. Gedacht kan worden aan gebruik van regenwater, vacuümtoiletten, recyclesystemen, een andere vormen van zuivering of hergebruik van rwzi-effluent.

Proces: oktober 2015 ligt er een concreet programmaplan met solide financieringsstructuur.

Kosten, formatie en organisatie: De kosten hiervan komen voor eigen rekening van de gemeente en Vitens.

- Participeren en “verleiden”.

In mei 2013 zijn bestuurders en ambtenaren van de provincie Fryslân en de vijf Waddeneilanden op werkbezoek naar Hoonhorst en omgeving geweest. Daar hebben we elkaar diep in de ogen gekeken en met de opgedane ervaringen uit Hoonhorst (treedt als overheid op de achtergrond en steek een helpende hand toe waar nodig; de participerende overheid in volle omvang en kracht; andere partijen “verleiden” om mee te doen, initiatief te nemen etc.) geconcludeerd dat het roer om moet. Je hoeft als gemeente niet altijd eigenaar te zijn van projecten op dit gebied.

Dit betekent concreet dat we een aantrekkelijke partij moeten worden voor anderen (bedrijven, overheden etc.) en niet alleen in doen maar ook in denk kracht. Een goede voorbeeld hiervan is Planet Texel.

Proces: Dit moeten we zelf constant doen: meenemen, beïnvloeden, verleiden (“de lessen van Hoonhorst in de praktijk brengen”).

Kosten, formatie en organisatie: De kosten hiervan komen voor eigen rekening van de gemeente.

Projecten 2015

- Principiële discussie grote windmolens wel/niet op de eilanden.

Als we in 2020 zelfvoorzienend willen zijn op het gebied van energie dan is nu al duidelijk dat dit alleen gaat lukken als er een aantal grote windmolens op elk eiland geplaatst worden. Op de eilanden zeer goed passende duurzame energie opwekkers als getijde- en bodemenergie zijn voor 2020 geen reëel haalbare en betaalbare projecten en moeten dus tot 2020 buiten beschouwing gelaten worden. Resteren nog de windmolens.

Af en toe wordt hierover gesproken en worden allerlei argumenten voor en tegen gebruikt waarvan de juistheid niet altijd te achterhalen is. Omdat wij vinden dat de besturen en de bewoners van de eilanden over de juiste informatie moeten beschikken, is het noodzakelijk iedereen mee te nemen in het proces dat leidt naar de besluitvorming over wel of geen grote windmolens op de eilanden. Door iedereen mee te nemen, gaat ook het besef groeien waar we het met elkaar over hebben en wat we ervoor zullen moeten doen/over hebben om onze ambitie in 2020 te halen.

Actie: per eiland vindt een berekening plaats hoeveel windmolens je nodig hebt per eiland.

Dit is de basis voor het opstellen van een notitie om een principiële discussie te voeren over wel of geen grote windmolens op de eilanden.

Proces: doorrekening per eiland van benodigde windmolens klaar voor 1 augustus. Daarbij notitie voegen voor het voeren van de discussie. Besluitvorming in de gemeenteraden van de Waddeneilanden in november 2014. Het gaat over programma 2015 en verder ?

Kosten, formatie en organisatie: De kosten hiervan komen voor eigen rekening van de gemeente.

- Energieneutrale publieke gebouwen.

In de vier Friese Waddeneilanden worden op elk eiland PV-panelen gelegd op het dak van een publiek gebouw. Die liggen er voor 1 oktober a.s. op. Dit is een goed voorbeeld van de lokale overheid en dient een vervolg te krijgen voor de overige publieke gebouwen. Dit kan op de volgende manier.

Elke gemeente maakt per jaar minimaal één (meer mag ook) maatwerkadvies voor een openbaar gebouw. De uitvoering wordt gekoppeld aan het groot onderhoud van het betreffende gebouw. Het is dus heel erg wenselijk om de volgorde van de aan te pakken gebouwen te koppelen aan de onderhoudsplanning en het energiegebruik van de gebouwen (gebouwen met meeste energiegebruik eerst aanpakken). Dit doen we tot alle lokale overheidsgebouwen energieneutraal gemaakt zijn.

Actie: per eiland minimaal één publiek gebouw per jaar energieneutraal maken op basis van een maatwerkadvies.

Proces: Voor 1 oktober 2014 ligt er per gemeente minimaal voor 1 publiek gebouw een maatwerkadvies. Voor 1 januari 2015 heeft het college en/of gemeenteraad hierover een besluit genomen. Uitvoering in 2015.

Dit proces herhaalt zich tot alle gemeentelijke publieke gebouwen energieneutraal zijn.

Kosten formatie en organisatie: De kosten hiervan komen voor eigen rekening van de gemeente waarbij ook met name de eigen gebouwenbeheerders een belangrijke rol krijgen.

- Lesprogramma Duurzaamheid.

Energiegebruik en het beperken daarvan is bij de meesten van ons iets van het laatste decennium.

Als wij als kind meer informatie over energie ge- en verbruik ontvangen hadden, hadden we waarschijnlijk daarna bewuster met ons energiegebruik omgegaan. We kunnen deze vroegtijdige bewustwording bij de jeugd inbrengen middels het ontwikkelen van een lesprogramma voor de scholen.

Het lesprogramma bestaat al en heet Duurzame Leerlijn (www.waddenzeeschool.nl/duurzame-leerlijn.html). We kunnen dit op onze eilanden vormgeven. Het kan werkt als volgt.

Scholen op de eilanden worden voorzien van infrarood verwarming die gevoed wordt van de elektriciteit die opgewekt wordt van de PV panelen op het dak. Het lesprogramma bestaat eruit dat we de leerlingen leren waarom we dat doen, wat het bespaart etc. Dit programma draait jaarlijks. Op deze manier worden de kinderen (met daarbij de ouders, gezinnen en grootouders) positief beïnvloed. In dit project zijn de scholen een onmisbare schakel. Zij zullen moeten uitspreken of zij een dergelijk project zien zitten en dit vervolgens ook willen borgen in hun lesprogramma's over meerdere jaren.

Actie: projectvoorstel maken met een business case.

Proces: Projectvoorstel maken met business case in 1e kwartaal 2015. Daarna cofinanciering aftasten bij Waddenfonds, provincie, scholen en gemeenten. September 2015 besluitvorming over dit project in de verschillende gemeenteraden.

Kosten, formatie en organisatie: We moeten met eigen formatie een Waddenfonds aanvraag voorbereiden en de noodzakelijke B&W en raadsvoorstellen.

- Energieloket voor de komende jaren

Texel werkt al enkele jaren met een energieloket en de andere eilanden zijn er net mee begonnen. Twee evaluatierondes van het energieloket in juni en oktober moeten duidelijk maken of een vervolg aan dit loket wenselijk is.

In het Energieakkoord voor duurzame groei (het SER Energieakkoord van september 2013) is aangegeven dat de gemeenten een belangrijke rol spelen in de uitvoering van het energie akkoord. De VNG heeft hiervoor een ondersteuningsprogramma ontwikkeld. In dit kader is het mogelijk dat gemeenten een bijdrage van de VNG ontvangen voor het gezamenlijk ontwikkelen, versterken, verbinden en borgen van bestaande kennisnetwerken op gebied van duurzame energie. Om in aanmerking te komen voor de bijdrage van de VNG moet aan een aantal voorwaarden voldaan worden waarbij de belangrijkste zijn: samenwerkingsverband van minimaal 5 gemeenten en in de aangesloten gemeenten moeten minimaal 70.000 koopwoningen staan. Er is echter een hardheidsclausule opgenomen waardoor de VNG commissie van deze voorwaarden afgeweken kan worden. Wij zien kansen om voor de vijf Waddeneilanden een motivering op papier te zetten zodat gebruik gemaakt kan worden van de hardheidsclausule. Als dit lukt betekent dit dat we als gezamenlijke vijf eilanden drie jaar lang (2014 tm 2016), jaarlijks ongeveer € 20.000 beschikbaar hebben voor versterking en borging van de energieloketten op de eilanden.

Concreet betekent dit dat we de energieloketten van de eilanden in ieder geval tot en met 2016 in gebruik moeten houden.

Proces: Aanmelding voor 15 juni bij de VNG voor het ondersteuningsprogramma Energie.

Actie: In december 2014 wordt in elke gemeenteraad een besluit genomen over de voortzetting van het energieloket tot en met 2016 (dit loopt dan gelijk op met het ondersteuningsprogramma Energie van de VNG).

Kosten, formatie en organisatie: Een deel kan met het VNG geld betaald worden. Daarnaast zal ook de gemeente zelf een deel voor haar rekening moeten nemen en ook de provincie kan voor een deel van de financiering gevraagd worden.

- Deelvervoer

Op Texel en Terschelling zijn in 2014 projecten opgestart op het gebied van elektrisch vervoer. Die moeten nog uitgevoerd worden. De vraag is of we dergelijke projecten op Vlieland en Schiermonnikoog moeten willen omdat zij autoluwe eilanden zijn. Voor Ameland ligt hier nog een kans.

Actie: Schiermonnikoog, Vlieland en Ameland zullen een besluit moeten nemen of ze een deelvervoerproject op hun eiland willen realiseren.

Proces: Voor de zomer van 2015 hebben Schiermonnikoog, Vlieland en Ameland een raadsbesluit genomen of ze een deelvervoerproject willen uitvoeren.

Kosten, formatie en organisatie: De kosten hiervan komen voor eigen rekening van de gemeente.

- Water

Op het gebied van waterverbruik zijn nog niet veel concrete projecten uitgevoerd.

Waterbesparingsmaatregelen worden in Friesland via het FBWK gecoördineerd. Binnen dit verband en binnen het landelijk bestuursakkoord zijn de Waddeneilanden koploper. Dit Friese akkoord loopt in 2015 af. Texel heeft goede banden met het Hoogheemraadschap. Voor 2015 is het wenselijk om enkele gezamenlijke concrete projecten te benoemen en uit te voeren. Voor een deel zijn al een flink aantal projecten benoemd in het reeds genoemde parapluplan van de waterketenpartners.

Proces: Eén concreet vijf eilanden breed waterbesparingsproject uitvoeren.

Actie: In het PHO duurzaamheid van 20 november wordt één concreet waterbesparingsproject besproken en afgetikt wat in 2015 uitgevoerd is.

Kosten, formatie en organisatie: De kosten hiervan komen voor eigen rekening van de gemeente

Doorkijk tot 2020

Zoals eerder vermeld, is het wenselijk in 2015 een principiële discussie over grote windmolens te voeren. De uitkomst van die discussie zal vermoedelijk erg bepalend zijn voor het al dan niet hooghouden van onze ambitie 2020. Blijft het onmogelijk deze te kunnen plaatsen dan zal de ambitie blijven, maar getemporeerd moeten worden. Een andere mogelijkheid is meer internationaal te gaan kijken en aan te sluiten op windmolenprojecten in Duitsland, Denemarken of anderszins. (Zonder windmolens geen duurzaamheidsambitie meer???)

Dit betekent eigenlijk dat naast de lopende projecten en de projecten die we voor 2015 gepland hebben, nog geen langer lopend programma hebben.

Project	Omschrijving	Uitvoerenden	Uren	Dekking	Deadline
Grote Stappen Maken	projectomschrijving per eiland van een groot project	Zelf	40 per eiland	n.v.t.	Augustus 2014
	Projectplan maken	Jacob Dijkstra	p.m.	p.m.	Oktober 2015
Grote windmolens	Per eiland berekening benodigde windmolens	Jacob Dijkstra	40 per eiland	n.v.t.	Augustus 2014
	Notitie discussie grote windmolens	Zelf	40 per eiland	n.v.t.	November 2014
Energieneutrale publieke gebouwen	Maatwerkadvies 1 publiek gebouw per eiland	Uitbesteden	20 per eiland	€ 500	September 2014
	Raadsbesluit uitvoering maatwerkadvies	Zelf	40 per eiland	p.m.	Januari 2015
Lesprogramma Duurzaamheid	Projectvoorstel met business case maken	Jacob Dijkstra	40 per eiland	n.v.t.	Maart 2015
energieloket	Aanmelding VNG	Luc van Tiggelen	20 uur	n.v.t.	15juni 2014
	Besluit raad verlenging energieloket	Zelf	10 uur per eiland	-VNG - gemeente - provincie	December 2014
Deelvervoer	Besluit raad	Zelf	20 uur	n.v.t.	Juli 2015
Water	Omschrijving water besparingsproject eilandbreed	Zelf	30 uur	n.v.t.	November 2014
	Uitvoering project	Zelf	p.m.	p.m.	December 2015